

ታህሳስ 27 ቀን 2003ዓ.ም

ዳኞች፡- ሐጎስ ወልዱ

ተሻገር ገ/ስላሴ

ብርሃኑ አመነው

አልማው ወሌ

ዓለ. መሐመድ

አመልካች፡- ግሎባል ኢንሹራንስ ኩባንያ አልቀረቡም

ተጠሪ፡- አቶ አያሌው ወርቁ ቀረቡ

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍ ር ድ

በዚህ መዝገብ የቀረበው ጉዳይ የመድን ውልን የተመለከተ ነው። ክርክሩ የተጀመረው ተጠሪ በመሠረቱት ክስ ነው። የተጠሪ የክስ ምክንያት አመልካች የመድን ሽፋን የሰጠው የተጠሪ ንብረት የሆነ ታርጋ ቁጥር 3-10953 የሆነ መኪና የመኪናው ሹፌር ረዳት የነበረው አቶ በሪሁን ገ/ሚካኤል ፈቃድ ሳይሰጠው ቁልፍ ሰርቆ ለማሽከርከር ሲሞክር መኪናውን ከቴሌኮሙንኬሽን ፖል ጋር በማጋጨት ጉዳት ስላደረሰበት ለጥገና እና ሌሎች ወጪዎች የወጣ በድምሩ ብር 146,998.50 አመልካች እንዲከፍል እንዲወሰን የሚል ሲሆን በአመልካች በኩል ስር ፍ/ቤት የቀረበው ክርክር ለመኪናው የመድን ሽፋን የሰጠ መሆኑን አምኖ መኪናው ላይ ጉዳት የደረሰው ረዳቱ መንጃ ፈቃድ ሳይኖረው ሲያሸከረከር በመሆኑ እና ይህም በመድን ውሉ ክፍል 1 እና 2 መድን ሰጪን በሃላፊነት የማያስጠይቅ ስለመሆኑ እና ረዳት የመኪናውን ቁልፍ ሰርቋል ሊባል አይችልም በሚል ክስ ውድቅ እንዲደረግ ጠይቋል።

ፍርድ ቤቱም የግራ ቀኝን ክርክርና ማስረጃ ከመረመረ በኋላ መድን ሰጪ በመድን ውል ማግለጻ አንቀጽ መሠረት ከሃላፊነት ሊድን የሚችለው የሹፌሩ ረዳት መኪናውን ያሸከረከረው ተጠሪ /ከሳሽ/ አውቀውና ፈቅደው ስለመሆኑ አመልካች ማስረጃ ሲቸል ብቻ ነው፤ ነገር ግን በዚህ ረገድ አመልካች /ስር ተከሳሽ/ አላረጋገጠም በማለት ሃላፊነት አለበት ሲል ወስኗል። እንዲሁም ጉዳት የደረሰው በተጠሪ ሠራተኛ ጥፋት ስለሆነ በንግድ ሕግ አንቀጽ 664/1/ መሠረት አመልካች ለደረሰው ጉዳት መድን የመስጠት ሃላፊነት አለበት ብሏል። በዚህ አግባብ ክስ የቀረበበት ገንዘብ እንዲከፍል ፈርዷል። ይግባኝ የቀረበለት የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት የስር ፍ/ቤት ውሳኔን አጽንቷል።

ለዚህ ሰበር ችሎት አቤቱታ የቀረበው በዚህ ላይ ነው። የአመልካች የሰበር አቤቱታ ተመርምሮ ጉዳት ያደረሰው ሰራተኛ የመንጃ ፈቃድ አለው ወይስ የለውም? እና የመድን ፖሊሲ ክፍል 1ና2 ማግለጻ ሁኔታ በአግባቡ ተተርጉሟል ወይስ አልተተረጎመም የሚሉትን ነጥቦች ለመመርመር ተብሎ ተጠሪ መልስ እንዲሰጥ ተደርጓል።

የተጠሪ ጠበቃ መጋቢት 15 ቀን 2002ዓ.ም የተፃፈ መልስ አቅረበዋል። በይዘቱም ሲታይ የመኪናው ሹፌር ረዳት ተጠሪ ሳይፈቅዱና ሳይስማሙ የመኪናውን ቁልፍ ሹፌሩ ደብቆ ካስቀመጠበት አንስቶ ለማሽከርከር ሲሞክር አደጋ የደረሰ ስለመሆኑ በመግለጽ ለደረሰው አደጋ የማግለያ አንቀጽ ተፈፃሚነት ሊኖረው እንደማይገባ እንዲሁም በንግድ ህግ አንቀጽ 664/1/ መሠረት አመልካች ሃላፊ ሊሆን ይገባል በማለት ተከራክሯል። አመልካች አቤቱታውን በማጠናከር የመልስ መልስ ሰጥቷል። የጉዳዩ አመጣጥ እና የግራ ቀኙ ክርክር ከፍ ሲል በአጭሩ የተመለከተው ነው።

እኛም ለዚህ ሰበር ችሎት ሲቀርብ የተያዘውን ጭብጥ መሠረት አድርገን ከሕጉ ጋር በማገናዘብ መርምረናል።

ከመዝገቡ መረዳት እንደተቻለው አመልካች ለተጠሪ መኪና የመድን ሽፋን መስጠቱ አላከራከረም። የተጠሪ መኪና ላይ ጉዳት የደረሰው በሹፌሩ ረዳት እንደሆነም ተረጋግጧል። የሹፌር ረዳት መኪናውን ለማሽከርከር የሚያስችለው የመንጃ ፈቃድ እንደሌለውም በስር ፍ/ቤት ተረጋግጧል።

ተጠሪ በስር ፍ/ቤት ክስ ሲያቀርብም ሆነ እዚህ ሰበር ችሎት ሲከራከር የሹፌር ረዳት የመኪናውን ቁልፍ ሰርቆ ነበር መኪናውን ሊያሽከረክር የሞከረው በማለት ነው። እነዚህን በስር ፍ/ቤቶች የተረጋገጡትን እና የቀረቡት ክርክሮች መሠረት በማድረግ በግራ ቀኙ መካከል የተደረገው የመድን ውል ክፍል 1 እና 2 በአግባቡ ተተርጉሟል ወይስ አልተተረጎመም የሚለውን እንደሚከተለው መርምረናል።

በግራ ቀኙ መካከል የተደረገው የመድን ውል ፖሊሲ ለክፍል 1ና2 ልዩዎች በሚል "ከባህያው ለሚከተሉት ማንኛቸውም ክፍያ የመክፈል ሃላፊነት አይኖርበትም" በሚለው ርዕስ ስር በንዑስ አንቀጽ ሁለት ----- በመድን ገቢው ወይም በመድን ገቢው እውቅናና ስምምነት በሌለ ግለሰብ ከፈቃድ ሰጪ ባለስልጣን ወይም በሌላ ሕግና ደንብ ለማሽከርከር ፈቃድ ሳይኖረው ወይም በአስከሬ መጠቦችና እጾች ተፅዕኖ ስር ሆኖ ሲሽከረከር በሚፈጠርና በሚደረስ አደጋ፣ ጉዳት፣ ብልሽትና ኃላፊነት በማለት ያመለክታል።

አመልካች በዚህ የማግለያ አንቀጽ መሠረት ሃላፊነት የለብኝም በማለት ተከራክሯል። የተጠሪ መኪና ላይ ጉዳት የደረሰው በሹፌሩ ረዳት ሲሽከረከር መሆኑ ተረጋግጧል። የሹፌሩ ረዳት መንጃ ፈቃድ የለውም። ከፍ ሲል በተጠቀሰው የማግለያ አንቀጽ መኪናው መንጃ ፈቃድ በሌለው ሰው ሲሽከረከር ጉዳት የደረሰበት እንደሆነ መድን ሰጪው ሃላፊነት እንደሌለበት ተጠሪ ፈቅዶ ውል ገብቷል። በሌላ በኩል መኪናውን ያሽከረከረው ረዳት የተጠሪ እውቅናና ስምምነት ሳይኖር ስለመሆኑ ለማስረዳት ተጠሪ ስር ፍ/ቤት ያቀረቡት የፍሬ ነገር ክርክር የመኪናውን ቁልፍ ረዳቱ ሰርቆ ነበር የሚል ሲሆን እንደ ክርክሩ አቀራረብ የመኪናው ቁልፍ በረዳቱ የተሰረቀ ስለመሆኑ ተጠሪ በማስረጃ አላረጋገጠም።

ተጠሪ እንደክሱ አቀራረብ ፍሬ ነገሩ ስለመኖሩ ማስረዳት ግዴታ እንዳለበት የፍ/ብ/ሕግ ድንጋጌ ቁጥር 2001/1/ ይዘት ያመለክታል። ተጠሪ የማስረዳት ግዴታውን ባልተወጣበት ሁኔታ ረዳቱ መኪናውን ያሽከረከረው በተጠሪ እውቅናና ስምምነት ስለመሆኑ አመልካች አላስረዳም ሲል የስር ፍ/ቤት የደረሰበት ድምዳሜ ከተጠቀሰው ሕግ መንፈስና ይዘት ጋር የሚጣጣም አይደለም።

ስለሆነም መኪናው ከተጠሪ ፈቃድና ስምምነት ውጪ ተሰርቆ በረዳቱ ይሽከረከር የነበረ ስለመሆኑ ተጠሪ ሳያስረዳ በተቃራኒው አመልካች የማስረዳት ግዴታ እንዳለበት የስር ፍ/ቤት የወሰደው አቋም የስር ከሳሽ /ተጠሪ/ የማስረዳት ሽክምን ያለአግባብ ወደ ተከሳሽ /አመልካች/ ያስተላለፈ ስለሆነ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ውሳኔ ነው ለማለት ችለናል።

በሌላ በኩል የሥር ፍ/ቤት ለውሳኔው ምርኩዝ ያደረገው የንግድ ሕግ ቁጥር 664/1/ ሲሆን በዚህ ድንጋጌ ይዘት መሠረት መድን ገቢው ሃላፊ የሚሆንባቸው ሰዎች ባደረጉት ጥፋት ምክንያት ለሚደርስ ጉዳት መድን ሰጪው መድን የሚሆን ስለመሆኑ ተመልክቷል።

በተያዘው ጉዳይ መኪናው ላይ ጉዳት የደረሰው መንጃ ፈቃድ በሌለው የሹፊሩ ረዳት መኪናው ሲሽከረከር ስለመሆኑ ተረጋግጧል። መኪናው በማንኛውም ሰው ቢሆን መንጃ ፈቃድ በሌለው ሰው ሲሽከረከር ጉዳት ከረደሰበት መድን ሰጪው ሃላፊነት እንደሌለበት በግራ ቀኝ መካከል የተደረገው ውል ማግለጻ አንቀጽ ላይ በግልጽ የተመለከተ ስለመሆኑ ከፍ ሲል ተመልክተናል።

ከዚህ መረዳት የሚቻለው በመኪናው ላይ ጉዳት ያደረሰው የተጠሪ ተቀጣሪ በሆነ ሠራተኛ ቢሆንም በማግለጻ አንቀፁ መሠረት ረዳቱ መንጃ ፈቃድ የሌለው በመሆኑ ብቻ እንኳ አመልካች መድን የመስጠት ሃላፊነት የሌለበት መሆኑን ነው።

በመሠረቱ መንጃ ፈቃድ የሌለው ሰው ባለሞተር ተሽከርካሪ ማሽከርከር እንደማይችል ይልቁንም ድርጊቱ በወንጀል ጭምር እንደሚያስጠይቅ በሕግ ተደንግጎ ይገኛል። ሕጉ በዚህ መልክ ሲደነገግ ጥበቃ ሊያደርግ የፈለገው ለባለ ንብረቱ ጥቅም ብቻ ሳይሆን ለማህበረሰቡ /ለሕዝብ/ አጠቃላይ ደህንነትም ጭምር እንደሆነ መገንዘብ አዳጋች አይደለም። በዚህ መዝገብ የተያዘው ጉዳይ ጋር ስናያይዘው የተጠሪ መኪና ላይ ጉዳት የደረሰው ሚያዝያ 6 ቀን 1999ዓ.ም ሲሆን በዚህ ጊዜ ሥራ ላይ የነበረው የትራንስፖርት አዋጅ ቁጥር 468/97 አንቀጽ 22 ላይ እንደተደነገገው ያለመንጃ ፈቃድ ባለሞተር ተሽከርካሪ መንዳት እንደማይፈቀድ እና ባለንብረቱም ይህንን መፍቀድ እንደሌለበት በግልጽ ተደንግጎ እናገኛለን።

በዚህ አዋጅ አንቀጽ 29 እንደተመለከተው አዋጁንና አዋጁን ለማስፈፀም ተብሎ የወጡትን ደንቦች የተላለፈ ሰው የወንጀል ሕግ መሠረት እንደሚሰማ ተደንግጓል።

ስለሆነም ጉዳት አደረሰ የተባለው የሹፊሩ ረዳት በተጠሪ ስር የሚሆን ሰው ነው በሚል ምክንያት አመልካች የመድን ሃላፊነት አለበት ተብሎ በስር ፍ/ቤት የተሰጠው ውሳኔ የማግለጻ አንቀፁን የውል ድንጋጌ መንፈስ በአግባቡ ያላገናዘበና በሌሎች ሕጎች ለሕዝብ ጥቅም ተብለው የተደነገጉትን ሕጎች ዓላማና ግብ ያላጤነ በመሆኑ መሠረታዊ የሕግ ስህተት የተፈፀመበት ነው ለማለት ተችሏል።

ው ሳ ኔ

1. የፌዴራል መጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በመ/ቁ 127331 ታህሳስ 3 ቀን 2001ዓ.ም የሰጠው ፍርድ እና የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 76377 ነሐሴ 25 ቀን 2001ዓ.ም የሰጠው ፍርድ በፍ/ብ/ሥ/ሥ/ሕ/ቁ 348/1/ መሠረት ተሸሯል።
2. አመልካች ክስ የቀረበበትን ገንዘብ የመክፈል ሃላፊነት የለበትም ብለናል።
3. ግራ ቀኝ ወጪና ኪሳራ የየራሳቸውን ይቻሉ ብለናል።
መዝገቡ ተዘግቷል ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፊርማ አለበት።

ሶ/በ